

Kirkon teologikoulutustoimikunnan toimintakertomus 2018

1. Toimikunnan jäsenet ja tavoitteet

Toimikunnan jäsenet

Toimintakaudella piispainkokouksen asettamaan kirkon teologikoulutustoimikuntaan kuuluivat Porvoon hiipakunnan piispa Björn Vikström (pj.) sekä piispainkokouksen nimeäminä edustajina Kirkon koulutuskeskuksen johtaja, TT Kari Kopperi (vpj.), Kirkon koulutuskeskuksen koulutussuunnittelija Eeva Salo-Kopperi, hiipakuntadekaani, TT Sakari Häkkinen ja piispainkokouksen teologinen sihteeri, TT Anna-Kaisa Inkala.

Yliopistojen teologisten tiedekuntien nimeäminä edustajina toimivat Helsingin yliopistosta varadekaani, professori Tuula Sakaranaho ja suunnittelija (työelämäyhteydet) TM Timo Ävist (työryhmän sihteerinä), Itä-Suomen yliopistosta yliopistonlehtori TT Heikki Salomaa sekä Åbo Akademista yliopisto-opettaja TD Anni Maria Laato.

Piispainkokouksen pyynnöstä Suomen kirkon pappisliitto nimesi edustajakseen toimikuntaan asiantuntija Vesa Engströmin ja Kirkon alat ry edustajakseen toiminnanjohtaja Paula Aaltosen vuoden 2017 alusta lukien.

Opiskelijajärjestöjen nimeäminä jäseninä työskentelyyn osallistuivat: teol. kand. Lasse Lindberg (TYT, Helsingin yliopisto), teol. kand. Kari-Antti Kitunen (31.8. asti) / Annika Juurikka (1.9. alkaen) (Fides Ostiensis, Itä-Suomen yliopisto) ja teol. stud. Anni Vaenerberg (Teologiska Studentföreningen vid Åbo Akademi). Opiskelijajärjestöjen varajäseninä olivat Yvonne King (TYT), Marko Koskelo (FO) ja Ilona Silvola (TSF). Toimikunta piti toimintakauden aikana kolme kokousta 14.2., 23.5. ja 14.11.2018. Toimikunta piti helmikuun kokouksen Åbo Akademian tiloissa Turussa, toukokuun kokouksen Kirkkohallituksen tiloissa ja marraskuun kokouksen Helsingin yliopiston tiloissa.

Toimikunnan tavoitteet

Kirkon teologikoulutustoimikunnan työskentelyn perustana on piispainkokouksen vuonna 2001 määrittelemä työjärjestys tavoitteineen. Uusi työjärjestys on hyväksytty piispainkokouksen syysistunnossa 2008 ja se on tullut voimaan 1.1.2009. Vuoden 2018 toiminnalle asetettiin neljä tavoitetta, jotka ovat:

1. Koulutuksen seuranta ja arviointi työelämänäkökulmasta

Teologiset tutkinnot ovat muuttumassa huomattavassa määrin. Seurataan teologisten tutkintojen työelämä-relevanssia kirkon näkökulmasta toimimalla yhteistyöfoorumina ja linkkinä kouluttavien laitosten ja kirkon välillä. Arvioidaan ja seurataan erityisesti tutkintojen ja koulutuksen uudistamiseen, työssäoppimisjaksojen kokonaisuuteen ja papin kelpoisuuteen liittyviä asioita.

2. Teologisen alan opiskelijarekrytinnin ja työllistymisen seuraaminen

Kehitetään yhteistyötä sekä aktiivista ja jatkuvaa yhteydenpitoa teologeja kouluttavien ja työllistävien tahojen kanssa. Rekrytointitoiminnan tuen kannalta on tärkeää, että teologeja kouluttavat, teologeja työllistävät ja työllistymistä tukevat tahot sekä kokonaiskirkko tekevät yhteistyötä. Pyritään yhteistyössä AKI-liiton kanssa parantamaan valmistuvien teologien (myös A2-linjalaisten) mahdollisuuksia työllistyä koulutusta vastaaviin tehtäviin.

3. Ennakointityöskentelyjen tulosten seuraaminen

Kirkkohallituksen ennakointityöskentelyn tavoitteena on ennakoida kirkollisen alan osaamis- ja koulutustarpeita. Toimikunta hyödyntää vuosien 2015–2016 aikana valmistuneiden ennakointityöskentelyjen tuloksia erityisesti kirkon työhön suuntautuvien teologien osalta ja perehtyy ennakointihankkeen tuloksiin.

4. Opiskelijoiden spiritualiteetin ja kirkollisen identiteetin tukeminen

Varataan toimintakauden talousarvioon määrärahat opiskelijajärjestöjen järjestämän toiminnan tukemiseen 4000€. Tuetaan piispojen tiedekuntavierailuja, joita opiskelijajärjestöt organisoivat. Arvioidaan työssäoppimisjaksoista ja muista työelämän oppimisympäristöistä saatua palautetta sekä kirkon ja opiskelijoiden yhteyksiin liittyviä hankkeita.

2. Toimikunnan työskentely

2.1 Koulutuksen seuranta ja arviointi työelämänäkökulmasta

Ammatillisen koulutuksen raportti (AKR) vuodelta 2018 antaa perustiedot teologikoulutuksen tarkastelulle erityisesti kirkkoyönantajan näkökulmasta. Ammatillisen koulutuksen raporttiin on kerätty vuosittaiset tiedot koulutukseen ja kirkolliselle alalle hakevien, alalla opiskelevien ja alalle valmistuvien määristä sekä oppilaitosten näkemyksiä koulutuksen toteutumisesta ja opiskelijoiden työllistymisestä sekä jatkokouluttautumisesta.

Viimeisen kolmen vuoden aikana kiinnostus teologikoulutusta kohtaan on vähentynyt, mikä on näkynyt hakijamäärien pienentymisenä. Vuonna 2018 teologikoulutuksen aloitti 254 opiskelijaa, mikä oli noin 10 % enemmän kuin vuonna 2017, jolloin koulutuksen aloitti 226 opiskelijaa (vuonna 2016: 285 opiskelijaa). Teologisten tutkintojen suoritusmäärä näyttää hiukan vähentyneen (TM, TL ja TT): vuonna 2018 teologisen tutkinnon suoritti 221 opiskelijaa, mikä on lähes sama kuin 2017, jolloin tutkinnon suoritti 220 opiskelijaa (2016 valmistuneita 227). Helsingin yliopistossa valmistuneista teologian maistereista vuonna 2018 46 % valmistui A1-linjalta, joka antaa kelpoisuuden Suomen ev.-lut. kirkon virkaan. A1-linjalta valmistuneiden osuus on taasisesti kasvanut vuodesta 2013 alkaen, mutta vuonna 2018 osuus jäi taas alle 50 %.

Vuonna 2018 papiksi vihittiin 83 ylemmän teologisen korkeakoulututkinnon suorittanutta, mikä on tätä nykyä keskimääräinen lukumäärä vihkimyksiä. Edellisenä vuonna vihkimyksen sai 82 tutkinnon suorittanutta. Rakenneuutukseen varautuminen ja uhka heikkenevästä taloudesta ovat syynä siihen, että seurakunnat ovat olleet hyvin varovaisia virkojen ja sijaisuuksien täytössä.

Tiedekuntien koulutuksen uraseurannassa selvitettiin teologien sijoittumista työelämään. Uraseurantakyselyn perusteella Suomen evankelis-luterilainen kirkko on edelleen merkittävin yksittäinen teologien työllistäjä. Kirkon ja muiden uskonnollisten yhteisöjen palveluksessa oli 45 % vastaajista. Reilu viidennes työskenteli julkisen sektorin palveluksessa ja neljännes joko yksityisen tai kolmannen sektorin tehtävissä. Suurin osa työssä olleista vastaajista työskenteli pappeina (38 %) ja noin viidennes opetustehtävissä. Muissa kuin kirkon palveluksessa tai opettajan tehtävissä toimivia oli 36 %. Kyselyyn vastanneista 26 % oli suorittanut tutkinnon, joka ei ole antanut kelpoisuutta hakeutua papin tai opettajan tehtäviin.

Teologien työttömyys, joka viimeisten vuosien aikana on kääntynyt laskuun, on edelleen hieman vähäisempää kuin akateemisilla keskimäärin. Kyselyyn vastanneista seitsemällä prosentilla ei ollut työpaikkaa tai tietoa tulevasta työpaikasta. Myös epätarkoituksenmukaisesti työllistyneiden määrä (kyselyssä vastanneista 6 %) on hienoisessa kasvussa.

Toimikunnan jokaisessa kokouksessa keskustellaan teologeja kouluttavien korkeakoulujen ajankohtaisista asioista, joita oppilaitosten työntekijä- ja opiskelijaedustajat kertovat. Toimikunta pyrkii myös vierailemaan vuosittain yhdessä kolmesta oppilaitoksesta. Vuonna 2018 toimikunta vieraili sekä Åbo Akademiassa että Helsingin yliopistossa, joissa toimikunnalle oli järjestetty yhteinen keskusteluhetki teologisen yksikön opiskelijoiden ja johdon kanssa. Keskustelussa pohdittiin opiskelijoiden valmistumisen jälkeistä työllistymistä sekä pappisvihkimyksen odottamiseen liittyviä kysymyksiä. Toimikunnassa on keskusteltu myös muiden Pohjoismaiden (erityisesti Ruotsin) ev.lut. kirkkojen pappispulasta. Neuvotteluja eri Pohjoismaiden teologisten tutkintojen tuottamasta kelpoisuudesta ev.lut. kirkkojen pappisvirkaan on seurattu tiiviisti, kun toimikunnan puheenjohtaja Björn Vikström on toiminut neuvotteluissa Suomen yhdyshenkilönä.

Hallinnollisen uudistuksen seurauksena Åbo Akademin teologinen linja on osa samaa tiedekuntaa psykologian ja humanististen tieteiden linjojen kanssa (Fakulteten för humaniora, psykologi och teologi), joilla kaikilla on yhteinen dekaani. Prof. Mikael Lindfelt toimii yhdistetyn tiedekunnan dekaanina. Vastaavasti teologian linjavastaavana toimii prof. Bernice Sundkvist, minkä lisäksi kullakin oppiaineella on oma oppiainevastaava. Teologisen linjan tutkinnon uudistuksen mukainen työskentely on alkanut ja uusi oppiaineiden välinen yhteistyö toteutuu erityisesti kandidaattiopinnoissa (temaattiset perus- ja aineopinnot).

Helsingin yliopistossa (ml. teologinen tiedekunta) toteutettiin lv 2016–2017 tutkintojen uudistaminen. Uudet tutkintovaatimukset tulivat voimaan 1.8.2017. Tutkintojen uudistamisen yhtenä tavoitteena oli lisätä tutkintojen työelämärelevanssia. Uudistuksen myötä uusimuotoisissa teologian kandidaatin ja teologian maisterin tutkinnossa on kummassakin työelämäopintoina harjoittelua, kandidaatin tutkinnossa 5 op ja maisterin tutkinnossa 7 tai 10 op. Opetus ja koulutus on 1.8.2017 alkaen toteutettu erillisissä Teologian ja uskonnontutkimuksen kandidaattiohjelmassa sekä Teologian ja uskonnontutkimuksen maisteriohjelmassa, minkä vuoksi tutkintojen kaksipuolaisuus tulee jatkossa näkymään aikaisempaa selvemmin. Soveltavien opintojen uudistuksen

osalta tiedekunta seuraa uudistuksen tavoitteiden toteutumista opiskelijapalautteen, sisäisen arvioinnin ja työelämäpalautteen perusteella.

Työelämäyhteyksien suunnittelijan tehtävä on saatu täyttää pysyvästi, kun tehtävään sijoitettiin vuonna 2016 TM Timo Ävist. Työelämäyhteyksien suunnittelijan tehtäviin kuuluu nykyisten työelämäopintojen koordinointi, opintoihin kuuluvien työelämäjaksojen hallinnointi sekä soveltavien opintojen opettajien tukeminen opetus-tehtävissä.

Itä-Suomen yliopiston Filosofisessa tiedekunnan Läntisen teologian koulutusohjelma, joka täyttää vaatimukset Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pappisvirkaan, on uudelta nimeltään Kirkon ja uskonnollisten yhteisöjen sekä kulttuurin suuntautumisvaihtoehto. Piispankokouksen nykyisten kelpoisuusvaatimusten uskonto-tieteen opinnot saadaan jatkossa toteutettua paremmin, kun Itä-Suomen yliopiston teologisella osastolla aloitti 1.1.2018 uskontotieteen professuuri.

2.2 Ennakoida ja tukea teologisen alan opiskelijarekrytointia ja työllistymistä

Ennakkoinnissa pappisviikimysten määrän arvioidaan nousevan vuoden 2014 notkahduksesta (65), ja pidemmän aikavälin ennusteessa päästäneen keskiarvon mukaisiin pappisviikimysmääriin (70–90 pappisviikimystä vuodessa). Suomen ev.lut. kirkolla on viime vuosina ollut hyvä työvoiman saantitilanne. Teologisista koulutusyksiköistä valmistuu vuosittain riittävästi teologian maistereita, joilla on halu ja kiinnostus kirkon töihin. Suomenkielisillä hiippakunnilla on mahdollisuus valita avoimiksi tuleviin papin virkoihin sopivia henkilöitä.

Teologikoulutuksessa soveltavalla opetuksella on keskeinen asema opiskelijan työelämävalmennuksessa. Soveltava opetus on myös keskeinen yhteistyömuoto kouluttavien yliopistojen ja kirkko-työnantajan välillä. Teologisessa koulutuksessa kirkon ja teologeja kouluttavien tiedekuntien välillä on toimiva yhteistyö erityisesti työelämäjaksojen toteuttamisessa. Vuonna 2018 työelämäjaksoille seurakuntiin osallistui 89 teologian opiskelijaa, joka oli huomattavasti vähemmän kuin edellisellä vuonna (2017: 101). Seurakuntaharjoittelijoiden määrä on nyt kahtena peräkkäisenä vuonna erityisesti Helsingin teologikoulutuksessa huomattavasti laskenut. Keskeisimmäksi syyksi seurakuntaharjoitteluun osallistuneiden määrän huomattavaan laskemiseen on osoittautunut tutkinno uudistuksen aiheuttama katkos opiskelijan opintopolussa, kun tutkinno uudistuksen perusteena on ollut suuntaus selkeämpään kaksiportaisuuteen tutkinnoissa. Myös Kelan opintotukijärjestelmä on rakentunut kahden erillisen tutkinnon rahoittamiseen – ensin suoritetaan kandidaatin tutkinto ja sen jälkeen maisterin tutkinto.

Vuonna 2018 useimmissa hiippakunnissa järjestettiin moniammatillisia KiTOS-seminaareja kirkon alalle opiskeleville. Vuonna 2018 Kirkon työhön opiskelevien seminaareihin (KiTOS) osallistui ainoastaan 58 teologian opiskelijaa. Useiden vuosien ajan saatu opiskelijapalaute moniammatillisista seminaareista on ollut myönteistä. Teologian opiskelijoilla on tämän lisäksi eriytetty seminaariosuus (Reflektiopäivä), missä käsitellään soveltuvuustutkimuksen tuloksista nousevia teemoja sekä käydään henkilökohtaiset keskustelut hiippakunnan työntekijöiden kanssa. Lisäksi soveltuvuustutkimuksen toteuttajan Psykologitiimi Päämäärä oy:n edustajat kertovat Reflektiopäivän aikana soveltuvuustutkimuksen tulkinnoista ja tarjoavat opiskelijoille mahdollisuuden keskustella tuloksista sekä hiippakuntien edustajien että testin toteuttajien kanssa. Teologian opiskelijoiden tammikuun TUM-412 Seurakuntatyön seminaari, KiTOS –päivät ja syksyn reflektiopäivä muodostavat kokonaisuuden, jossa opiskelijoiden ohjaaminen läpi työssäoppimisprosessin toteutuu aiempaa paremmin.

Piispankokous teki päätöksen uusista pappisviran tutkintovaatimuksista sekä pappisvirkaan hakevilta vaadittavista todistuksista 11.9.2013. Osallistumistodistusta eli portfolioa on edellytetty kaikilta papiksi vihittävilta vuoden 2015 alusta alkaen. Helsingin yliopiston teologisessa tiedekunnassa työelämäjakson (TUM-412) yhteyteen on otettu käyttöön kirkon ohjeistuksen mukainen osaamisperusteinen portfolio.

Ohjeet on laitettu piispankokouksen pysyvien työryhmien sivuille, josta hiippakunnat linkittävät ne omille sivuilleen. Näiden ohjeiden lisäksi opiskelijoita pyydetään perehtymään kunkin hiippakunnan portfolioon toimintohjeisiin ja mahdollisiin korostuksiin kunkin hiippakunnan kotisivuilla.

2.3 Ennakointityöskentelyyn osallistuminen

Toimikunta osallistui teologikoulutuksen osalta kirkon ennakointityöskentelyyn. Ennakointi liittyy osaksi Työ- ja elinkeinoministeriön ”Työelämä 2020” -hanketta, jossa myös kirkko on mukana. Ennakkoinnilla pyritään

työvoiman laadullisen ja määrällisen osaamisen ennakkointiin. Kirkkohallitus päätyi siihen, ettei erillisiä ennakoinnin työryhmiä perusteta, vaan käytetään olemassa olevia työryhmiä. Teologikoulutustoimikunta osallistuu joka toinen vuosi järjestettävään Kirkollisen korkeakoulutuksen työseminaariin. Koko toimikunta osallistui kokouksensa yhteydessä 14.–15.2.2018 Kirkollisen korkeakoulutuksen työseminaariin Turussa Yrkehögskolanin Novian kampuksella. Työseminaarin aiheisiin kuuluivat mm. Kirkon ydinosamiskuvaukset, Tutkintojen tuottama osaaminen ja kompetenssit, KiTOS-päivät sekä *Töissä kirkossa* –sivut (kirkon ammattien kuvaukset).

Toimikunta valmistautuu 12.–13.2.2020 Helsingissä järjestettävään työseminaariin, jonka teemana on ”*Tulevaisuuden osaamistarpeet*”. Keskeiseksi osa-alueeksi on nousemassa teologien moniammatillinen toiminta.

2.4 Opiskelijoiden spiritualiteetin ja kirkollisen identiteetin tukeminen

Opiskelijoiden kirkollisen identiteetin tukemiseksi koulutustoimikunta on tukenut opiskelijajärjestöjä piispojen vierailujen järjestämisessä tiedekuntiin. Työelämäjaksoihin liittyvät KiTOS-seminaarit lisäävät hiippakuntakontaktien määrää ja tukevat opiskelijan kirkollista identiteettiä ja spiritualiteettia. Lisäksi pappisvirkaa hakevan todistus seurakunnan toimintaan osallistumisesta suuntaa opiskelijoita luomaan kontaktia seurakuntaan jo opintojen aikana.

Toimikunta tukee teologian opiskelijoiden omaehtoista opiskelijatoimintaa, joka täyttää seuraavat kriteerit: ”Tuettavan opiskelijatoiminnan tulee olla teologikoulutustoimikunnan toimintasuunnitelman tavoitteita tukevaa ja sen tulee tukea teologian ylioppilaiden pappis-identiteettiä ja hengellistä kasvua. Toiminnan tulee olla opiskelijoiden järjestämää. Hakemukselta edellytetään toimintasuunnitelmaa, hankkeen kokonaisbudjettia ja aikataulua. Toimintaa ei tueta takautuvasti. Haettavista varoista tiedottaminen tapahtuu teologikoulutustoimikunnan opiskelijajäsenten kautta ja TEKO:n sihteeri esittelee hakemukset kokouksissa.”

Toimikunta tuki teologian opiskelijoiden toimintaa toimintakaudella myöntämällä Teologiska Studentföreningen vid Åbo Akademille (TSF) 730 euroa, Fides Ostiensikselle 1.255 euroa ja Teologian ylioppilaiden tiedekuntayhdistykselle (TYT) 1.910 euroa. Opiskelijajärjestöt laskuttivat vuonna 2018 enemmän kuin heille oli avustusta myönnetty. Tämän vuoksi toimikunta ei edellisten vuosien tapaan jakanut budjettiin varattua kokonaisuutta (4.000 €) hakijoiden kesken, vaan myönsi tuen kullekin hakijalle hakemuksen mukaan, mutta maksoi tuen toteutuneen ja raportoidun käytön mukaan. Tukea maksettiin yhteensä 3.366,34 €. Tuen käytöstä edellytettiin, että se täyttää toimikunnan asettamat kriteerit ja tuen käytöstä raportoidaan annettujen ohjeiden mukaisesti. Toimikunta on laatinut ohjeet tuen käytöstä ja ne ovat luettavissa piispaainkokouksen työryhmien sivuilla suomeksi ja ruotsiksi.

Opiskelijajärjestöt ovat oman toimintansa puitteissa järjestäneet vierailuja ja tilaisuuksia, joihin on kutsuttu piispoja (Teemu Laajasalo, Samuel Salmi, Björn Vikström) sekä seurakuntien tai hiippakuntien edustajia keskustelijoiksi. Vierailuiden aiheet ovat nousseet opiskelijoiden tarpeista.

Toimikunnan antamaa tukea opiskelijajärjestöille on käytetty vuonna 2018 TYT:ssä monipuolisesti työelämätaitoja kehittävään toimintaan, joka samalla vahvistaa ja tukee pappisidentiteettiä. Toiminnalla on pyritty tavoittamaan mahdollisimman laaja-alaisesti kirkon virkaan tähtääviä teologian opiskelijoita. Vuoden aikana toteutettiin mm. Rippikoulusuunnitelma 2017 –koulutusilta, Auttavan kohtaamisen ilta sekä Retriittiohjaaja –koulutus. Åbo Akademien TSF järjestää vuosittain perinteisen Sedermåltid aterian, jonka suosio korostui Åbo Akademien 100 vuotisjuhlavuonna. Itä-Suomen yliopistossa Fides Ostiensis järjesti yhdeksättä kertaa Ihmisen kohtaamisen teologiaa –seminaarin, jonka aiheena oli vuonna 2018 *Ihmisen hinta*.

Kirkon teologikoulutustoimikunnan puolesta

Björn Vikström
puheenjohtaja

Timo Ävist
sihteeri